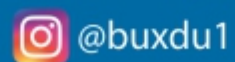
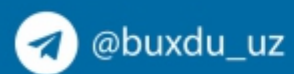

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI

Научный вестник Бухарского государственного университета
Scientific reports of Bukhara State University

5/2023

5/2023

<https://buxdu.uz>

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI
SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY
НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК БУХАРСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

Ilmiy-nazariy jurnal
2023, № 5, iyun

Jurnal 2003-yildan boshlab **filologiya** fanlari bo'yicha, 2015-yildan boshlab **fizika-matematika** fanlari bo'yicha, 2018-yildan boshlab **siyosiy** fanlar bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan zaruruy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Jurnal 2000-yilda tashkil etilgan.
Jurnal 1 yilda 12 marta chiqadi.

Jurnal O'zbekiston matbuot va axborot agentligi Buxoro viloyat matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2020-yil 24-avgust № 1103-sonli guvohnoma bilan ro'yxatga olingan.

Muassis: Buxoro davlat universiteti

Tahririyat manzili: 200117, O'zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy.
Elektron manzil: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

TAHRIR HAY'ATI:

Bosh muharrir: Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bosh muharrir o'rinbosari: Rasulov To'liq Husenovich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor

Mas'ul kotib: Shirinova Mexrigiyo Shokirovna, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Kuzmichev Nikolay Dmitriyevich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor (N.P. Ogaryov nomidagi Mordova milliy tadqiqot davlat universiteti, Rossiya)

Danova M., filologiya fanlari doktori, professor (Bolgariya)

Margianti S.E., iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Indoneziya)

Minin V.V., kimyo fanlari doktori (Rossiya)

Tashqarayev R.A., texnika fanlari doktori (Qozog'iston)

Mo'minov M.E., fizika-matematika fanlari nomzodi (Malayziya)

Mengliyev Baxtiyor Rajabovich, filologiya fanlari doktori, professor

Adizov Baxtiyor Rahmonovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Abuzalova Mexriniso Kadirovna, filologiya fanlari doktori, professor

Amonov Muxtor Raxmatovich, texnika fanlari doktori, professor

Barotov Sharif Ramazonovich, psixologiya fanlari doktori, professor, xalqaro psixologiya fanlari akademiyasining haqiqiy a'zosi (akademigi)

Baqoyeva Muhabbat Qayumovna, filologiya fanlari doktori, professor

Bo'riyev Sulaymon Bo'riyevich, biologiya fanlari doktori, professor

Jumayev Rustam G'aniyevich, siyosiy fanlar nomzodi, dotsent

Djurayev Davron Raxmonovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Durdiyev Durdimurod Qalandarovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Qahhorov Siddiq Qahhorovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Umarov Baqo Bafoyevich, kimyo fanlari doktori, professor

Murodov G'ayrat Nekovich, filologiya fanlari doktori, professor

O'rayeva Darmonoy Saidjonovna, filologiya fanlari doktori, professor

Navro'z-zoda Baxtiyor Nigmatovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Hayitov Shodmon Ahmadovich, tarix fanlari doktori, professor

To'rayev Halim Hojiyevich, tarix fanlari doktori, professor

Rasulov Baxtiyor Mamajonovich, tarix fanlari doktori, professor

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Quvvatova Dilrabo Habibovna, filologiya fanlari doktori, professor

Axmedova Shoir Nematovna, filologiya fanlari doktori, professor

Amonova Zilola Qodirovna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Hamroyeva Shahlo Mirjonovna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Nigmatova Lola Xamidovna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Boboyev Feruz Sayfullayevich, tarix fanlari doktori

Jo'rayev Narzulla Qosimovich, siyosiy fanlar doktori, professor

Rasulov Zubaydullo Izomovich, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Qurbonova Gulnoz Negmatovna, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Zaripov Gulmurot Toxirovich, texnika fanlari nomzodi, dotsent

Amrilloeva K.S., Umarova Sh.H.	Kasr tartibli diffuziya tenglamasi uchun nolokal chegaraviy shartli masalada manba funksiyasini aniqlash	112
Хамраев Ю.Ю., Норова М.О.	Об однородных разностных схемах высокого порядка точности для краевой задачи с особенностью	120
TILSHUNOSLIK *** LINGUISTICS *** ЯЗЫКОЗНАНИЕ		
Asadov T.H.	Predmet-belgi ma'noli yasama so'zlar va ularning lug'atlardagi ifodasi	126
Rakhmatova M.M.	Pragmatic analyses of implicature in the novel "The fault in our stars" by John Green	132
Adizova N.I.	Badiiy matnning lingvostilistik tadqiqi va ijodkor uslubi	136
Alisoy H.H.	A comparative study of Lithuanian and old Prussian	143
Boltayeva N.R.	Siyosiy tilshunoslik fan sifatida	149
Axmedov A.R., Hamroyeva M.R.	Badiiy asarlardagi antroponimlarning lug'aviy qatlam masalasiga doir lingvistik tahlil va xulosalar	154
Mamaraximov S.	Leksemalarning barqarorlashishi hamda nutqiy ma'noning lisoniylishuvi	159
Mamatqulov A.	O'zbek tilida so'z yasalishi Azim Hojiyev nazdida	163
Mardonova S.O.	Muallif nutqi metaforalarining struktur-semantik tabiati xususida (U.Azim she'riyati misolida)	167
O'razov A.D.	Tog'ay Murod asarlarida evfemizmlar va disfemizmlardan foydalanish mahorati	171
Исақова З.З.	Тилшуносликдаги баҳо семантик категорияси ва ёндош семантик ходисалар	175
Шарипов Ж.	Сўз яашда лисоний ва нолисоний омиллар	180
Шарипов Ф.Г.	Морфологик луғатларнинг яратилиши – янги амалий босқич калити	185
Saidov S.S.	An overview of corpus linguistics and its benefits in language teaching	190
Babayev M.T.	Nemis va o'zbek tillarida evfemizmlarni qiyosiy o'rganish	195
Niyozova Sh.T.	The contrastive analysis and research of national specificity of phraseological semantics	203
Seyidov R.R.	Effective approaches for teaching arabic: a comprehensive guide to enhancing language instruction	207
Abatov D.R.	Antroponimik indikatorlar va ularning xalq dostonlari matnida qo'llanishi (Qashqadaryo xalq baxshilari dostonlari misolida)	219
ADABIYOTSHUNOSLIK *** LITERARY CRITICISM *** ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ		
Annaxasanova I.B.	Analysis of scientific works on studies of Alisher Navoi in Russian orientalism in the XX century	223
Fozilova O'F.	Firdavsiyning "Shohnoma" asarida navro'z va unga doir tushunchalarning yoritilishi	227
Jabbarova M.X.	Gi de Mopassan va Abdulla Qahhor asarlarida ayol obrazidagi ruhiyat tipologiyasi	233

NEMIS VA O'ZBEK TILLARIDA EVFEMIZMLARNI QIYOSIY O'RGANISH

Babayev Maxmud Tashpulatovich,
Buxoro davlat universiteti
"Tarjimashunoslik va lingvodidaktika"
kafedrasida o'qituvchisi
maxmudbabaev1963@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada evfemizmlarning paydo bo'lish tarixi, ularning xususiyatlari, shuningdek, matnni o'rganishning asosiy yondashuvlari, uning turlari va gazeta va publitsistik matnning xususiyatlari muhokama qilinadi. Maqolada matndagi anaforik va kataforik munosabatlar muammolari evfemizm ishtirokida yoritilgan. Evfemizmlar ishtirokida matnning informatsion va tegishli artikulyatsiyasi muammolari, temporallik, mahalliylik va shaxs belgisi vazifasini bajaradigan evfemizmlar tahlil qilinadi; bundan keyin evfemizmlarning grammatik xususiyatlari va matnning strukturaviy yaxlitligini shakllantirishda ishtirok etish darajasi aniqlanadi va matn qurilishida evfemizmlarning boshqa matn kategoriyalari belgilari bilan birga ishtirok etishining ahamiyati asoslanadi. Tadqiqotning maqsadi publitsistik matndagi evfemizmlarning o'ziga xos xususiyatlarini va ularning matn imkoniyatlarini aniqlashdir.

Kalit so'zlar: evfemizmlar, jurnalistik matn, publitsistik matn, segment, leksemalar, anafora, katafora, mavzu, avtosemantik.

СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ЭВФЕМИЗМОВ В НЕМЕЦКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ

Аннотация: В данной статье рассматривается история возникновения эвфемизмов, их характеристика, а также основные подходы к изучению текста, его видов, характеристик газетно-публицистических текстов. В статье рассматриваются проблемы анафорических и катафорических отношений в тексте с участием эвфемизма. При наличии эвфемизмов анализируются проблемы информативности и уместности артикуляции текста, темпоральности, локальности и эвфемизмов, выступающих признаком тождества; после этого определяются грамматические характеристики эвфемизмов и уровень участия в формировании структурной целостности текста, а также обосновывается важность участия эвфемизмов в построении текста совместно с признаками других категорий текста. Цель исследования - определить специфику эвфемизмов в публицистических текстах и их текстовые возможности.

Ключевые слова: эвфемизмы, публицистический текст, публицистический текст, сегмент, лексемы, анафора, катафора, тема, аутосемантика.

COMPARATIVE STUDY OF EUPHIMISMS IN THE GERMAN AND UZBEK LANGUAGES

Abstract: This article discusses the history of the emergence of euphemisms, their characteristics, as well as the main approaches to the study of the text, its types, and the characteristics of newspaper and journalistic texts. The article discusses the problems of anaphoric and cataphoric relations in the text with the participation of euphemism. In the presence of euphemisms, the problems of informative and appropriate articulation of the text, temporality, locality and euphemisms that act as a sign of identity are analyzed; after that, the grammatical characteristics of euphemisms and the level of participation in the formation of the structural integrity of the text are determined, and the importance of the participation of euphemisms in the construction of the text together with the signs of other text categories is justified. The purpose of the study is to determine the specific features of euphemisms in journalistic texts and their textual possibilities.

Key words: euphemisms, journalistic text, segment, lexemes, anaphora, cataphora, theme, autosemantics.

Kirish. Evfemizmlar publitsistik matnning faol birliklari hisoblanadi. Aynan publitsistik matnda evfemizmlar nafaqat "manipulyatsiya ta'siri"ga ega bo'lib, ko'rimsiz haqiqatni "yopish"ga xizmat qiladi, balki matn qurilishining ajralmas qismidir. Publitsistik matnda evfemizmlar anaforik va kataforik

munosabatlar (chap va o'ng qo'l birikmalari) yaratishda ishtirok etib, ularning matn imkoniyatlarini ta'minlaydi va shu orqali ochib beradi. Evfemizmlar matnning kommunikativ yaxlitligida ishtirok etadi. Ular matnda mavzu va qofiya sifatida faol ishtirok etadilar, asl va yangi ma'lumotlarga ko'rsatgich bo'lib xizmat qiladilar. Evfemizmlar publitsistik matn darajasidagi temporallik, mahalliylik va shaxs kategoriyalarining qo'shimcha belgilaridir. O'rganilayotgan leksemalar publitsistik matnning nomli tuzilmalarini hosil qilish xususiyatiga ega. Jurnalistik matnda evfemizmlarning ettita asosiy izchil funksiyasi ajratilgan: istiqbolli va retrospektiv murojaatlar, mavzu va reme - funksiyalar, shuningdek, tarkibiy funksiyalar - vaqtinchalik, mahalliy va shaxsiy.

Mazkur maqolada evfemizmlar matn uyg'unligida, publitsistik matnning semantik, kommunikativ va tarkibiy yaxlitligini shakllantirishda faol ishtirok etadi degan faraz ilgari surilgan. Uning maqsadi publitsistik matndagi evfemizmlarning o'ziga xos xususiyatlarini va ularning matn imkoniyatlarini aniqlash, quyidagi vazifalarni hal qilishdir:

- evfemizmlarni istiqbolli va retrospektiv murojaatni ifodalash vositasi sifatida ko'rib chiqish (evfemizmlarning anaforik va kataforik funksiyalarini tahlil qilish);

- evfemizmlarning matnning kommunikativ yaxlitligiga ta'siri (publitsistik matnda evfemizmlarning mavzu va reme sifatida faoliyat ko'rsatish xususiyatlarini) aniqlash;

- matnning tarkibiy yaxlitligida evfemizmlarning ishtirokini tavsiflash (matnning vaqtinchalik yaxlitligidagi evfemizmlarni, matnning mahalliy tuzilishini va publitsistik matnning shaxsiy tarkibidagi evfemizmlarning ishtirokini o'rganish).

Belgilangan vazifalarga qarab quyidagi tadqiqot usullari qo'llanildi: jurnalistik matnlarni tanlashda doimiy tanlab olish usuli, turli segmentlardagi evfemizmlarni tahlil qilishda segmental matn tahlili usuli, evfemizmlarni birgalikda o'rganishda distributiv tahlil usuli, evfemizmlarni kuzatish, tahlil qilish va tasniflashda tavsif usuli, materialni tizimlashtirish va tasniflash usuli, shuningdek, matn va uning lingvistik vositalarini tahlil qilishda lingvostilistik tahlil, kontekstdagi evfemizmlarni o'rganishda kontekstual tahlil usullari qo'llanildi.

"Evfemizm matn hodisasi sifatida"

14-asrdayoq fransuz madaniyati modaga kirdi, bu esa yanada nafosatlilikka chaqirdi, natijada tilni olijanoblashtirish tendentsiyasi paydo bo'ldi. Shu sababli, tilni nafosatlashtirish uchun yaratilgan evfemizmlar paydo bo'ldi [Yartseva, 1990, b.30]. Antik jamiyatdagi tabular va evfemizmlarni o'rgangan A. Meyerning asarlari 20-asrning birinchi yarmida olimlarning diqqatini bu hodisaga tortdi [Meyer, 1982]. XIX-XX asrlarga kelsak, bu ilm-fan-texnika taraqqiyotining tez sur'atlari davri. G.L. Menkkening so'zlariga ko'ra birinchi jahon urushi "so'z erkinligini keltirib chiqardi" [Potapova, 2007, b.30].

Olimlar evfemizmlarning ekstralingvistik xususiyatini tasdiqlaydilar. Evfemiya murakkab ko'p qirrali lingvistik hodisa sifatida qaraladi, u uchta o'zaro bog'liq jihatga ega: ijtimoiy, psixologik va lingvistik.

Ushbu tadqiqot uchun evfemizmlarni tushunishga tor va keng yondashuvlarni o'z ichiga olgan lingvistik jihat muhim ahamiyatga ega. Evfemizmlarning ta'rifiga tor yondashuv tarafdorlari evfemizmlarga faqat so'zlovchi tomonidan taqiqlangan (tabu) o'rniga ishlatiladigan so'z yoki iboralarni nazarda tutadilar [Bulaxovskiy, 1953; Warbot, 1979; Reformatskiy, 2005]. Evfemizmlar qo'rqinchli narsalar yoki hodisalarning aniq nomlarini almashtiradigan va ular haqida "xavfsiz" gapirishga imkon beradigan so'zlar yoki iboralardir [Reformatskiy, 2005, b. 51].

Keng tushuncha doirasida evfemizmlar toifasi tabu nomlarining o'rnini bosuvchi vositalarni ham, "ma'lum sharoitlarda keraksiz, odobsiz, haddan tashqari qo'pol so'zlarni almashtirish uchun" ishlatiladigan so'z va iboralarni ham o'z ichiga oladi (Shmelev, 1979, b. 402). Evfemizmlarning keng talqiniga ham amal qilingan [Vidlak, 1967; Katsev, 1988; Krisin, 1996; Poroxnitskaya, 2004 yil; Senichkina, 2006 yil; Temirboeva, 1991 yil; Sheygal, 2000]. Ushbu tadqiqotda evfemizmlarni talqin qilishda keng yondoshuv mavjud.

Evfemizm tilning turli darajalarida sodir bo'ladi: fonetika darajasida - so'zlarning qisqarishi, grammatik darajada - kayfiyatning qo'llanilishi, to'liq bo'lmagan prefiks yoki qo'shimchalar va albatta, leksik-semantik darajada - xorijiy so'zlar, metaforalar, metonimiya yoki keng semantikaga ega so'zlardan foydalanish.

Mazkur maqolada leksik va grammatik vositalar (ot, sifat, fe'l, o'lchov va daraja qo'shimchalari va boshqalar); sintaktik vositalar (iboralarning turli xil o'zgarishlari, faol fe'l konstruksiyasini passiv bilan almashtirish va boshqalar); so'z yasalihi (qisqartmalardan foydalanish, so'z yasash); publitsistik matndagi evfemizm maqomidagi stilistik figuralar (metafora, personifikatsiya, ma'no qutblanishi) ko'rib chiqilgan.

Matn muammolariga turli olimlarning asarlari yetarlicha bag'ishlangan: [Brinker, 1988; Vaynrix, 1966; Dressler, 1972; Dridze, 1976; Galperin, 1974; Moskalskaya, 1981 yil; Klobukov, 1984 yil; To'rayeva,

1986 yil; Shatkov, 1979]. An'anaga ko'ra, matn "asosiy xususiyatlari izchillik va yaxlitlik bo'lgan semantik aloqa bilan birlashtirilgan ramziy birliklar ketma-ketligi" deb tushuniladi [Yartseva, 1990].

Ushbu tadqiqot uchun matnni o'rganishda lingvistik va kommunikativ-lingvistik yondashuvlar muhim o'rin tutadi. G.Ya. Solganik ta'kidlaganidek, tilshunos uchun matn til birligi bo'lib, "semantik va grammatik bog'lanish orqali birlashgan nutq birliklari ketma-ketligi: gaplar, superfrazza birliklar (nasriy baytlar), parchalar, bo'limlar" sifatida tushuniladi [Solganik, 1997].

Tilshunoslik tadqiqotida matnning til hodisasi sifatidagi xususiyatlari - ekspressivlik, chegaralanish va tuzilish alohida o'rin tutadi. Muhim nazariya - tilshunoslikka asoslangan matnning kommunikativ nazariyasi matnni "informativ, semantik va pragmatik xususiyatlarga ega bo'lgan ma'lum bir aloqa doirasidagi til tizimini amalga oshirishning kommunikativ yo'naltirilgan, kontseptual shartli mahsuloti" deb hisoblaydi. mohiyati"; "to'g'ridan-to'g'ri yoki bilvosita muloqotning stilistik jihatdan belgilangan vositasi, uning maqsadi mavzuni to'liq ochib berish, uning shakli va mazmuni birligida taqdim etilgan va kommunikativ funksiyani bajaradigan lingvistik birliklardan iborat" [Bolotnova, 1992, Chernuxina, 1994]. Kommunikativ yondashuv bilan bog'liq holda "nutq janri" va "matn turi" kabi tushunchalar paydo bo'ladi [Vinogradov, 1963; Shendels, 1986]. "Matn turi" deganda o'xshash kommunikativ-nutq maqsadi belgilanishiga ega bo'lgan matnlar to'plami tushuniladi [Shendels, 1986].

Ayrim tilshunoslar [Galperin, 1972; Shvets, 1979 yil; Gurevich, 2009] tomonidan funksional uslub lingvistik hodisa sifatida qaraladi va milliy tilning tarixan rivojlangan xilma-xilligi sifatida belgilanadi, unda uning asosiy funksiyalari amalga oshiriladi va barcha til darajalarida ma'lum lingvistik (fonologik, leksik, morfologik, sintaktik) xususiyatlarning umumiyliigi va o'ziga xosligi bilan tavsiflanadi.

Aksariyat tadqiqotchilar gazeta-jurnalistik uslub haqida bu ikki uslubni ajratmasdan gapiradilar [Arnold, 1959; Senkevich, 1976 yil; Znamenskaya, 2002 yil; Nozdrina, 2001]. Jurnalistik va gazeta uslublari faqat I.R. Galperin, N.M. Naer asarlarida alohida ko'rib chiqiladi, ular orasidagi farq dominant funksiya (publisistik uslub uchun - ta'sir qilish funksiyasi, gazeta uslubi uchun - axborot funksiyasi) asosida amalga oshiriladi. Jurnalistik uslub - ommaviy nutq, insho, maqola janri. Gazeta - qisqacha xabar, sarlavha, reportaj, ma'lumot beruvchi maqola, reklama, e'lonlar.

Publisistik uslubning funksional o'ziga xosligi (ta'sir funksiyasi) va qabul qiluvchining tabiati (ommaviy heterojen auditoriya) ushbu uslubning asosiy xususiyatlarini aniqlaydi: qisqalik, ixchamlik, ma'lumotni tanlab va hissiy jihatdan baholash, ifodaning keskinligi, fikrlash, tarkibiy va semantik soddalik va shaffoflik, yangilik [Arnold, 1959, Senkevich, 1976, Kojina, 1977]. Jurnalistik uslubning morfologik xususiyatlarini belgilaydigan yetakchi tendensiya bu uslubdagi matnlarning qisqalik va taqdimotning soddaligiga intilishidir.

Ko'pgina mualliflarning ta'kidlashicha, evfemizmlar ommaviy axborot vositalarida bilvosita baholashni ifodalash usuli sifatida e'tirof etiladi: "televideniedagi ommaviy nutqda evfemizmlardan foydalanish ham baholash bilan bog'liq bo'lgan materialni taqdim etish usullaridan biridir" [Xlinova, 1998; Bessarabova, 1996; Vasilev, 2003 yil; Klushina, 1996 yil; Sheygal, 2000]. Shuningdek, gazeta matni voqelikning yoqimsiz hodisalariga ishora qilish uchun ijtimoiy-siyosiy evfemizmlar sifatida keng havolali so'zlardan foydalanish bilan tavsiflanadi [Jluktenko, 1988, b. 147].

Shunday qilib, jurnalistik uslub bir qator stilistik va leksik xususiyatlarga ega bo'lib, axborot uzatishning o'ziga xosligi bilan ham ajralib turadi. Aynan publitsistik uslubda evfemizmlardan foydalanish uning bahosini ifodalash va o'quvchi e'tiborini matnga jalb qilish bilan bog'liq axborot materialini taqdim etish usullaridan biridir.

"Evfemizmlar va matnning semantik birligi"

"Anafora" atamasi qadimgi yunon tilidan kelib chiqqan bo'lib, u "ma'lumotnoma yoki olib tashlash" deb tarjima qilingan qo'shma so'zga mos keladi. Zamonaviy tilshunoslikda bu atamaning ta'rifi ikki lingvistik element o'rtasidagi munosabatlarni o'rnatishga qisqartiriladi, bu yerda bir element ikkinchisini - "oldingi" shifrlash uchun qisqartiriladi [Lust, 1986; Vasov, 1986]. Anaforik bog'lanish (matnning oldingi qismiga havola) olmoshlar, zarracha qo'shimchalar, leksik takrorlar yordamida amalga oshiriladi. Anaforik bog'lanish belgilanmagan bo'lib, keyingi komponentning avvalgisiga oddiy ulanishini ta'minlaydi. Bu ulanish ulanishga juda o'xshaydi. Ikki komponentning anaforik aloqasi bilan ikkinchisi birinchisi orqali izohlanadi. Kommunikativ ma'noda anafora retrospektiv bo'lib, predikatsiyaning mavjudligini anglatadi.

Evfemizmlarning anafora sifatida ishlash xususiyatlariga misol sifatida biz Germaniyaning "Die Welt" gazetasining 2017-yil 25-iyuldagi matnining bir qismini taqdim etamiz: *Doch dem kam er in der Folge nicht nach. Von inspirierenden Worten war in der Folge wenig zu hören. Stattdessen nutzte er die Rede, um erneut Politik und Medien in Washington zu verunglimpfen. „Wisst ihr, ich gehe nach Washington und sehe all diese Politiker. Ich sehe den Sumpf. Es ist kein guter Ort“, sagte Trump.-, „Eigentlich müsste man das Wort*

„Sumpf“ mit dem Wort „**Jauchegrube**“ oder vielleicht gar mit dem Wort „**Abwasserkanal**“ austauschen“, polterte er weiter. „Ich weiß, was dort vor sich geht, und ich kann euch sagen: Ich wäre lieber bei euch“, sagte er vor den jubelnden Jugendlichen. Die Medien seien unehrlich, ergänzte er weiter [die Welt, 2017].

Matnning ushbu qismida Trump siyosatchilarni tasvirlash uchun **“Sumpf, Abwasserkanal”** kabi soʻzlardan foydalanadi: "Wisst ihr, ich gehe nach Washington und sehe all diese Politiker. Ich sehe den Sumpf. Es ist kein guter Ort", sagte Trump. Matnning iqtibosli qismida u aniq nomlar yoki joylarni aytmaydi, u hammani "Sumpf" (botqoq) soʻzi ostida olib keladi. Bu evfemizm anafora vazifasini bajaradi, chunki evfemizm oʻquvchini oldingi jumlagi "yuboradi" va oʻquvchi bu maqola siyosatchilar haqida ekanligini tushunadi - Wisst ihr, ich gehe nach Washington und sehe all **diese Politiker**. Ich sehe **den Sumpf**. Grammatik jihatdan evfemizm erkak ism bilan ifodalanadi. Ushbu maqolada evfemizm bir necha marta takrorlanadi. Ushbu uslub oʻquvchiga taʼsirni kuchaytiradi va bu soʻzning takrorlanishi ham anaforik funksiyani bajaradi, maqolaning maʼnosi ham buzilmaydi, Trump hatto bu evfemizmni ijobiy maʼnoga ega boʻlmagan soʻzlar bilan almashtirish mumkinligini tushuntiradi.: Eigentlich müsse man das Wort „Sumpf“ mit dem Wort „**Jauchegrube**“ oder vielleicht gar mit dem Wort „**Abwasserkanal**“ austauschen. Shunday qilib, ishlatilgan evfemizm tuslovchi holatda ot bilan ifodalangan matn segmentida (diese Politiker - den Sumpf) anafora vazifasini bajaradi. U matnda bir necha marta takrorlanadi va sinonimik leksik diapazon bilan almashtiriladi, shuningdek, ushbu maqolaning semantik mazmunini va uning semantik yaxlitligini "tsement" qiladi.

Anaforaning qarama-qarshi tomoni - katafora matnning keyingi elementlariga murojaat qilishni taʼminlaydigan aloqa vositasi sifatida tushuniladi. Kataforik bogʻlanish belgilanadi, chunki ikkinchi komponentning birlashtirilishi birinchisi bilan shartlangan. Kataforik birikma bogʻlangan komponentlar orasidagi munosabatlarning tabiati haqida maʼlumot beradi. Kataforik bogʻlanish koʻproq tushuntirish havolasiga oʻxshaydi. Kataforada birinchi komponent ikkinchisining koʻrinishini taxmin qiladi. Katafora shuningdek, istiqbolli yoʻnalishga ega va post-maʼlumot mavjudligini koʻrsatadi.

Kataforaning tabiati bahs mavzusidir. Bunday katafora yoʻq degan fikr bor [Kuno, 1975; Bollinjer, 1957 yil; Cornish, 1996], lekin qarama-qarshi qarashlar ham mavjud [Karden, 1982].

Keling, nemis tilidagi matn segmentini koʻrsatamiz:

"Der Spiegel" jurnalining 2004 yil 2 avgustdagi nemis tilidagi matn qismi: *Am 17. August, viereinhalb Jahre nach jener Pressekonferenz, beginnt in Wiesbaden vor dem Landgericht der Prozess gegen Kanther, gegen den früheren hessischen CDU-Schatzmeister Casimir Prinz zu Sayn-Wittgenstein und den CDU-Finanzberater Horst Weyrauch. Die Anklage lautet auf Untreue, bei Weyrauch auf Beihilfe, die drei sollen den offiziellen CDU-Gremien **die Gelder verheimlicht haben, die in der Schweiz gebunkert waren; das Gericht hat erst mal 15 Termine angesetzt*** [Spiegel, 2004].

Matnning ushbu boʻlagi muallifning **“stehlen”** yoki **“klauen”** denotati oʻrniga **“verheimlichen”** evfemizmini mohirona qoʻllaganini koʻrsatadi. Ushbu segmentda evfemizm katafora vazifasini bajaradi. Kataforik funktsiya shundan iboratki, evfemizm quyidagi jumla bilan bogʻlangan, yaʼni: **die in der Schweiz gebunkert waren** - Shveysariyada "yashirin" boʻlgan pul. Grammatik jihatdan evfemizm feʼl bilan mukammal shaklda ifodalanadi. Shuni taʼkidlash kerakki, **"die"** nisbiy olmoshi kuchaytirgich rolini oʻynaydi va oʻquvchi bu konstruktsiyani beixtiyor intonatsiya bilan taʼkidlaydi.

Shunday qilib, evfemizmlar matnda anafora va katafora sifatida ancha faol ishlaydi. Evfemizmlar maqolalarda tez-tez takrorlanadi va ularning oʻrnini sinonimlar bilan almashtirib, artiklning semantik yaxlitligini mustahkamlaydi.

“Publisistik matnning evfemizmlari va kommunikativ yaxlitligi”

Mavzu - bu maʼlum boʻlgan, soʻzlovchi va tinglovchining ongida mavjud boʻlgan, maxsus tushuntirishni talab qilmaydigan, berilgan, aniqlangan, oʻsha element bilan bogʻliq. Mavzu, qoida tariqasida, jumlada boshlangʻich oʻrinni egallaydi [Zaskoka, 2009, b. 204]. O.I. Moskalskaya taʼkidlaganidek, "mavzu mazmun bilan bogʻliq va nutq mavzusidir. Signaliy yondashuv doirasida mavzu matnning semantik oʻzagi, uning umumlashtirilgan mazmuni sifatida koʻrib chiqiladi. Ifoda vositalari nuqtai nazaridan mavzu - bu maʼlum bir maʼnoni tez-tez takrorlaydigan va "tezaus kabi tashkil etilgan" soʻzlar toʻplamidir [Moskalskaya, 1978, b. 9-17]. Mavzu bahonada aytib oʻtilgan fakt, obyekt, shaxs, harakatni nomlaydigan har qanday soʻz yoki iboralar bilan ifodalanishi mumkin. Nemis tilidagi matnning bir qismini koʻrib chiqamiz. Matnning tahlil qilingan qismi 2010 yil 19 maydagi "Süddeutsche Zeitung" gazetasidan olingan:

Versteck der Bombenleger gefunden

Die Sprengsätze für den Terroranschlag vom 11. März im Madrid wurden in einem Landhaus in Henares gebaut. Im Versteck der Bombenleger entdeckten die Ermittler Zünder und Reste von Dynamit. Die Polizei hat jetzt auch einen Hintermann der Anschläge im Visier: Den Jordanier Musab al-Sarkawi. Die

spanische Polizei hat offenbar das Haus gefunden, in dem die Bomben für die Anschläge vom 11. März in Madrid gebaut wurden [Süddeutsche Zeitung, 2010].

Maqolaning sarlavhasida muallif **Versteck** evfemizmini ishlatadi - maqola mazmuniga ko'ra, terrorchi qo'ygan portlovchi moddalar va bombalar yashiringanligini anglatadi. Evfemizm maqolaning asosiy mavzusini belgilaydi. Grammatik jihatdan evfemizm birlikdagi ot bilan ifodalanadi. Qizig'i shundaki, maqola subtitrlar bilan ikki qismga bo'lingan: **Fingerabdrücke gefunden** (bu qismda Morata de Tajuna uyida terrorchilarning barmoq izlari topilgani haqida so'z boradi. ... "Laut der Zeitung "El Mundo" wurde das Haus bei Morata de Tajuna polizeilich überwacht, weil es von zwei der mutmaßlichen Drahtzieher der Anschläge häufig besucht wurde: Jamal Zougam, der von zwei Augenzeugen kurz vor den Anschlägen in den Unglückszügen gesehen wurde, sowie dem Diplom-Chemiker Abderrahim Zbakh. Beide Männer wurden nach den Anschlägen inhaftiert"); keyingi qism – **Ermittlungen in Deutschland** (bu qism tergov va gumonlanuvchilarni hibsga olish haqidagi ma'lumotlarga bag'ishlangan "...von den seit den Anschlägen festgenommenen 20 Verdächtigen sitzen damit zwölf in Untersuchungshaft. Sechs befinden sich in Polizeigewahrsam, zwei Festgenommene wurden inzwischen wieder auf freien Fuß gesetzt"). Shuni ta'kidlash mumkinki, ushbu maqolada qolgan ikki qismda to'ldirilgan gipertema bilan mavzu-rematik zanjir mavjud. Mavzuning rivojlanishi haqida "Ermittler Zünder, Reste von Dynamit, die Bomben für die Anschläge, Reste des Sprengstoffs" kabi faol foydalanishdagi vaziyatli shartli lug'at dalolat beradi. Matnning tahlil qilingan qismida maqola muallifi obyektiv so'z tartibidan foydalanadi, evfemizm maqola mavzusini belgilaydi, uning keyingi ikki qismida rivojlanadi va ko'p marta takrorlanadi, bu butun matnning kommunikativ yaxlitligini mustahkamlaydi.

Rema matn mazmunining xarakterini belgilaydi. G.A. Zolotova matn fragmentining rematik dominantini tushunchasi bilan tanishtiradi va "rema ikki tomonlama funksional yo'nalishga ega: gap ichida u mavzuga qarama-qarshi bo'lib, kommunikativ aktda asl va yangi, kommunikativ ahamiyatga ega ma'lumotlarni bog'laydi; Gapdan tashqarida berilgan gapning remasi qo'shni gaplarning remalari bilan semantik munosabatlarga kirib, matn bo'lagining rematik dominantini hosil qiladi, uning semantik umumiylikini bildiradi va matnning bo'linishiga hissa qo'shadi" [Zolotova, 1979, b. 131]. Rema butun matnning mazmunini belgilaydi.

Misol tariqasida Germaniyadagi "Süddeutsche Zeitung" gazetasining 2011 yil 23 iyuldagi maqolasining bir qismini tahlil qilaylik:

Terror in Europa - wo Anschläge verübt wurden

Seit den Anschlägen vom 11. September 2001 in den USA ist es auch in Europa zu mehreren Terrorattacken gekommen - viele Menschen starben. Ein Überblick. 11. März 2004: Bei einer Serie von Sprengstoffanschlägen auf Nahverkehrszüge in Madrid werden 191 Menschen in den Tod gerissen, etwa 1800 werden verletzt. Die Attentäter griffen am frühen Morgen überfüllte Pendlerzüge an. Sie hatten insgesamt zehn Sprengsätze in ihren Rucksäcken versteckt [Süddeutsche Zeitung, 2011].

Muallif tomonidan maqola sarlavhasida qo'llangan **Anschlag** evfemizmi "Terrorakt" leksemasi o'rni egallagan bo'lib, maqola sarlavhasida ham qo'llangan "Terror" leksemasiga qarama-qarshi qo'yilgan. Grammatik jihatdan evfemizm ot bilan ifodalanadi. Maqolaning sarlavhasida evfemizm ishlatilgan bo'lib u maqolaning remini, ya'ni Evropada sodir etilgan terrorchilik harakatlarini bildiradi. "Seit den Anschlägen vom 11. Septabr 2001 in den USA ist es auch in Europa zu mehreren Terrorattacken gekommen - viele Menschen starben". Muallif maqolani terrorchilik harakatlari sodir etilgan sanalar bilan bir necha "qismlarga" ajratadi (11. März 2004, 7. Iyul 2005...). Maqolaning o'zi ham **Anschlag** evfemizmini takrorlaydi: Die *Jyllands-Posten* und ihr Karikaturist Kurt Westergaard waren im Jahr 2010 selbst das Ziel von Anschlägen... Zuvor hatte er sich zum sogenannten Islamischen Staat bekannt und den Anschlag mit dem Attentat auf *Charlie Hebdo* am Tag zuvor in Verbindung gebracht. Qizig'i shundaki, muallif evfemizmlar bilan bir qatorda muammoning jiddiyligini ko'rsatish uchun evfemizm denotatsiyalaridan ham foydalanadi: Terrorist, töten, erschossen, Terrorhelfer, Explosionen. Maqolaning barcha tarkibiy qismlari maqolaning kommunikativ yaxlitligini ta'minlaydi.

Shunday qilib, evfemizmlar mavzu sifatida, qoida tariqasida, vaziyatga qarab aniqlangan lug'at, o'zlarining takrorlashlari, sinonimik konstruksiyalari bilan to'ldirilgan maqolada ishlab chiqiladi. Evfemizm-mavzu mualliflar tomonidan ko'pincha maqola sarlavhasida, evfemizm-reme esa maqola matnining o'zida qo'llaniladi. Publitsistik maqolani qurishda evfemizmlardan qofiya sifatida faol foydalanish siyosiy matn maqsadiga mos keladi, uning vazifasi o'quvchiga yangi ma'lumotlarni bosqichma-bosqich, shu jumladan evfemizm yordamida kiritishda aniq ko'rinadi.

"Publitsistik matn tarkibidagi evfemizmlar"

Matn darajasidagi vaqt kategoriyasi muammosi ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan yetarlicha batafsil yoritilgan. Demak, olimlar grammatik vaqtni ham matn darajasida ko'rib chiqdilar: O.I. Moskalskaya [Moskalskaya, 1981], L.A. Nozdrina [Nozdrina, 2001], M.N. Levchenko [Levchenko, 2003], N.N. Mironova [Mironova, 1997], T.A. Andreeva [Andreeva, 1976], S.A. Babushkin [Babushkin, 1971].

M.N. Levchenkoning ta'kidlashicha, matnning vaqtinchalikligi - bu o'rganilayotgan matn vaqtining barcha aniq va yashirin ko'rsatkichlarining ularning funksional va semantik umumiylikiga asoslangan yig'indisidir [Levchenko, 2013, b. 240].

Matnning vaqtinchalik arxitektonikasini tashkil qilishda joyning sharoitlari muhim rol o'ynaydi, bu ham evfemizm bo'lishi mumkin. O.I. Moskalskaya vaqtning avtosemantik va sinsemantik holatlarini farqlash muhimligini ta'kidlaydi. Avtosemantik holatlar bahonaga tayanishi shart emas va mutlaq ma'hoga ega. Vaqtning sinsemantik holatlarini kontekstdan tashqarida tushunish mumkin emas va ma'lum bir nuqtaga nisbatan vaqtni bildiradi [Moskalskaya, 1981].

Mazkur maqolada o'zbek va nemis tillarida turli segmentlar taqdim etildi va tahlil qilindi, bu evfemizmlarning vaqtinchalik belgilari sifatida faol ishtirok etishini isbotladi, biz ulardan ba'zilarini ko'rsatamiz.

Shunday qilib, evfemizmlar matnning vaqtinchalik arxitektonikasini shakllantirishda faol ishtirok etadi, deb ta'kidlash mumkin. Evfemizmlar bu turkumni ham grammatik, ham leksik jihatdan hosil qilishi mumkin. Nemis va ingliz tilidagi matnlarda quyidagi grammatik shakllar aniqlangan: mualliflar tomonidan hozirgi zamon ishtirokchisi Präsens va Present Simple zamonidan foydalanish. Lug'at darajasida otlar, fe'llar, ot va sonning birikmalari, shuningdek, sifat va ot birikmalari bilan ifodalangan evfemizmlar ishlatilgan.

Mahalliylik kategoriyasi, adabiyotshunoslik shuni ko'rsatadiki, bizning davrimizda turli fanlar: falsafa, sotsiologiya, san'atshunoslik, adabiyotshunoslik, tilshunoslik tadqiqot obyektiga aylandi. O.I. Moskalskaya o'zining "Matn grammatikasi" kitobida mahalliylik va vaqtinchalik o'rtasidagi bog'liqlikni ta'kidlaydi. Vaqtinchalik bog'lanish har bir gapda muntazam ifodalanadi, mahalliy bog'lanish esa morfologik ifodaga ega emas. Joy sharoiti matnning joylashishini bildiradi. Joy sharoiti nominativ xususiyatga ega va grammatik emas, balki leksik vositalar prinsipi asosida ishlaydi [Moskalskaya, 1981].

Matn uchun eng muhim xususiyat avtosemantik va sinsemantik holatlar bo'lib, ular o'rganilgan evfemizmlarni ifodalash uchun ham ishlatilishi mumkin.

Germaniyadagi "Die Zeit" gazetasining 2011 yil 22 martdagi sonidan olingan matnning bir qismini tasvirlaylik:

*Auch die lange als **Taliban-Hochburg** geltende Stadt Laschkar Gah in der südlichen Unruheprovinz Helmand geht an die Einheimischen. Der afghanische Präsident nannte zudem die westafghanische Stadt Herat und Teile der Provinz Laghman als Bereiche, die als erstes unter die Kontrolle heimischer Sicherheitskräfte kommen sollen* [die Zeit, 2011].

Bu misolda muallif "**Taliban-Hochburg**" nominatsiyasidan foydalanadi – "Tolibonning qo'rg'oni, tayanchi". Tolibonning tayanch nuqtasi Afg'oniston janubidagi Lashkargoh shahridir. Ta'kidlangan nominatsiya evfemistik funksiyani bajaradi, garchi unda terroristik tashkilot nomi mavjud bo'lsa-da, ammo dalil mavjudligi sababli kategoriyalilik kamayadi (**als Taliban-Hochburg geltende**). Evfemizm ot bilan ifodalanadi va ayni paytda voqelik (geografik nom), joyning avtosemantik holatidir. Matnning mahalliy arxitektonikasini tartibga solish uchun boshqa leksemalar mavjud: vier Städte Afghanistans, Masar-i-Scharif im Norden, Provinz Kabul, Stadt Laschkar Gah, eine neue Station auf dem Weg des Landes. Yuqoridagi barcha leksema va evfemizmlar matnning polilokal tuzilishini tashkil etishda ishtirok etadi va matnning asosan avtosemantik mahalliy arxitektonikasini tashkil etuvchi o'ringning sinsemantik yoki avtosemantik holatlari hisoblanadi.

Shunday qilib, evfemizmlar polilokal matn hosil qilishi, sinsemantik va avtosemantik holatlar bo'lishi mumkin. Nemis tilidagi maqolalardagi evfemizmlar ko'pincha ot, ot va fe'l, sifat va ot iboralari bilan ifodalanadi; evfemizmlar matnda reallik, xususan, geografik nomlar vazifasini ham bajarishi mumkin.

Matnning shaxsiy tuzilishi shaxsning grammatik kategoriyasiga asoslanadi. Bu turkum nafaqat shaxs olmoshlari, balki fe'l shakllari orqali ham ifodalanadi. Ega, shaxssiz, noaniq kabi olmoshlar ham matnning shaxs arxitektonikasining shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Turli murojaatlar, shuningdek, imperativlar muhim ahamiyatga ega.

2011 yil 20 oktyabrdagi "Der Spiegel" jurnalidan nemis tilidagi misol:

*Die irischen Traveller, die wie **Sinti und Roma** in Wohnwagen leben, sind nirgendwo in Großbritannien gern gesehen. In einem Land, das stolz auf seine Liberalität ist, wird keine Minderheit so offen beschimpft und diskriminiert wie die rund 300.000 Landfahrer. Regelmäßig erhebt sich lokaler Protest, wenn sie sich irgendwo ansiedeln. Der Richter erklärte, niemandem sei mit einem "Riot", einem Aufstand, in*

Dale Farm gedient. Man müsse nun sehen, ob man die Frage "auf weniger zerstörerische Weise" lösen könne [Spiegel, 2011].

Matnning ushbu qismi Buyuk Britaniyadagi "aholi" muammosi, ya'ni ko'chmanchi aholi, lo'lilar muammosi haqidagi maqoladan olingan. Muallif "Sinti und Roma" evfemizmini ishlatadi, chunki mavzu tabu va bu odamlarni "Zigeuner" deb atamaydi. Bunday holda, evfemizm o'z maqsadi - taqiqlangan hodisalar nomi uchun ishlatiladi. Shu bilan birga, bu evfemizm matnda o'zining matn imkoniyatlarini ko'rsatadi. U matnning shaxsiy tuzilishini shakllantirishda ishtirok etadi - u odamlarning bu sinfini ("Zigeuner") **irischen Traveller, Sinti und Roma** deb bunda u nomining bir xil sinonimik zanjiri (**Zigeuner - Sinti und Roma - sayohatchi**) yordamida belgilaydi. Muallif maqola davomida evfemizmni takrorlaydi, shuningdek, olmoshlardan foydalanadi, bu esa maqolada shaxs tuzilishining turli lisoniy vositalarini ko'rsatadi: "Sie" olmoshi maqolada 10 martadan ko'proq ishlatilgan va maqolada ustunlik qiladi. Muallif **man (Man müsse nun sehen...)** shaxssiz olmoshini ham ishlatgan.

Evfemizmlar matn tuzilishini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Evfemizmlarning eng katta faolligi matnning vaqtinchalik va mahalliylikni shakllantirishda, kamroq esa shaxs toifasini shakllantirishda qayd etilgan.

Evfemizmlar mavzu sifatida muallif tomonidan maqolaning sarlavhasida yoki gap boshida qo'llaniladi. Grammatik jihatdan evfemizm-mavzu ot bilan ifodalanadi (die Rezeption). Qoida tariqasida, maqola mualliflari evfemizm bilan bog'liq vaziyatga qarab aniqlangan lug'atdan foydalanadilar. Reme evfemizmi ko'pincha maqola matnining o'zida qo'llaniladi, ot yoki sifatdash va ot birikmasi bilan ifodalanadi (technischer Fehler, Straftaten) va muallif tomonidan matnda kommunikativ yaxlitlikni shakllantirish uchun takrorlanadi. Matnning turli bo'limlarini batafsil tahlil qilish, jurnalistik matnning maqsadiga mos keladigan, shu jumladan o'quvchi uchun yangi ma'lumotlarni bosqichma-bosqich kiritishga mos keladigan jurnalistik maqolani qurishda evfemizmning qofiya sifatida faolroq qo'llanilishini aniqladi. Tadqiqotda maqolaning gipertemasi sifatida evfemizmlardan foydalanish holatlari qayd etilgan.

Matnning tarkibiy birligini tashkil etuvchi evfemizmlar maqola matnida vaqtinchalik, mahalliylik va shaxsiyat belgisi sifatida ishlaydi. Matnning vaqtinchalik tuzilishining muhim tarkibiy qismi sifatida evfemizmlar vaqt ko'rsatkichlari bo'lib, ko'pincha vaqtning sinsematik holatlari (qiyin paytlarda, yaxshi va yomon paytlarda) bilan ifodalanadi. Evfemizmlarni vaqtning avtosemantik holatlari sifatida qo'llash holatlari (in düstere Zeiten) ham topilgan. Nemis tilida evfemizmning hozirgi zamon fe'li (ernüchternde Erfahrung) bilan ifodalangan temporallik belgisi sifatida qo'llanilishi holati tahlil qilindi.

Mahalliy strukturaning tarkibiy qismi sifatida evfemizmlar matnning yagona mahalliy arxitektonikasini shakllantirishda ishtirok etadi. Bu holda evfemizmlar avtosemantik joy sharoitlari (geografik voqelik, o'ziga xos ismlar - Abu Ghuraib, Taliban-Hochburg) va sinsemantik joy holatlari (Penitentiary, affordable homes, auf der dunklen Seite) bilan ifodalanadi. Evfemizmlar bilan birga mualliflar boshqa til birliklaridan ham foydalanadilar, ular birgalikda maqolaning mahalliy arxitektonikasini tashkil qiladi.

O'rganilayotgan leksemalar shaxs belgilari sifatida har ikki tilda ham unchalik yorqin namoyon bo'lmagan, ehtimol, bu shaxs kategoriyasining ko'p hollarda shaxs olmoshlari yoki fe'l qo'shimchalari bilan shakllanganligi bilan bog'liqdir. Evfemizmlar grammatik jihatdan ko'pincha otlar bilan ifodalanadi: Sinti und Roma, irischen Traveler, Kunden oder Klienten, ular o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, maqolada qayd etilgan muammoga muallifning munosabatini bildiradi. Vaqtinchalik, mahalliylik va shaxsiyat signallari sifatida evfemizmlar o'xshash matn xususiyatlarini shakllantirishning umumiy tuzilishiga mos keladi va ularning faol rivojlanishiga yordam beradi.

ADABIYOTLAR:

1. Москальская О.И. Грамматика текста. М: Высшая школа, 1981.
2. Реформатский А. А. Введение в языковедение/Под ред. В.А. Виноградова. – М.: Аспект Пресс, 1996.
3. Солганик Г.Я. Стилистика текста. М.: Флинта; Наука, 2000.
4. Заскока, С.А. Введение в языкознание: конспект лекций. М., 2009.
5. <https://www.welt.de/politik/ausland/article166995707/Mit-einem-Satz-bringt-Trump-40-000-Teenager-zum-Jubeln.html>
6. <https://www.sueddeutsche.de/politik/anschlaege-von-madrid-versteck-der-bombenleger-gefunden-1.930398>

7. <https://www.stern.de/politik/ausland/madrid-anschlaege-spanische-polizei-findet-bombenwerkstatt-der-terroristen-3075068.html>
8. <https://www.sueddeutsche.de/politik/chronologie-terroranschlaege-in-europa-1.1123846>
9. <https://www.zeit.de/politik/ausland/2011-03/afghanistan-karsai-kommando>
10. <https://www.spiegel.de/panorama/gesellschaft/fahrendes-volk-england-erlaubt-raeumung-von-traveller-hochburg-a-791513.html>
11. <https://www.spiegel.de/panorama/gesellschaft/fahrendes-volk-kampf-um-englands-traveller-hochburg-a-787225.html>
12. <https://www.spiegel.de/panorama/gesellschaft/fahrendes-volk-kampf-um-englands-traveller-hochburg-a-787225.html>
13. <https://studizba.com/files/show/pdf/58977-5-avtoreferat.html>
14. Babayev, M. (2021). Изучение имён с немецким суффиксом в процессе обучения. Центр научных публикаций (buxdu.Uz), 6(6). извлечено от http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/3576
15. Tashpulatovich, B. M., & qizi, T. M. S. (2022). The Role of Translation in Intercultural Communication. *Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture*, 3(6), 26-31. Retrieved from <https://www.cajlpc.centralasianstudies.org/index.php/CAJLPC/article/view/374>
16. Babaev Mahmud Tashpulatovich. (2022). Semantic types of derivative bases of derivative nouns with latin suffixes for the designation of persons in the german and uzbek languages. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(5), 158–161. Retrieved from <https://www.giirj.com/index.php/giirj/article/view/3276>
17. Babayev, M. (2021). Сравнительное изучение пословиц, поговорок и идеоматических соединений узбекского и немецкого языков в процессе уроков. Центр научных публикаций (buxdu.Uz), 1(1). извлечено от http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/2282
18. Tashpulatovich, B. M. ., & qizi, H. Z. Q. . (2022). Language, Culture and Cultural Anthropology. *Pindus Journal of Culture, Literature, and ELT*, 2(5), 139–144. Retrieved from <https://literature.academicjournal.io/index.php/literature/article/view/364>
19. Babaev Mahmud Tashpulatovich. (2022). Semantic types of derivative bases of derivative nouns with latin suffixes for the designation of persons in the german and uzbek languages. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(5), 158–161. Retrieved from <https://www.giirj.com/index.php/giirj/article/view/3276>